23/10/2019

Ο Άγιος Δημήτριος στην Αγιορείτικη Τέχνη

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Πολιούχος, κηδεμόνας της πόλης, ουρανοστεφής, αεικλεής, σω-σί-πατρις καί φιλόπολις, μυροβλύτης και ιαματικός ο Άγιος Δημήτριος λαμβάνει ανά τους αιώνες διαφορετικές μορφές και αγιογραφικούς τύπους καταδεικνύοντας τη συμβολική έκφραση του θριάμβου του μεγαλομάρτυρα εναντίον της φθοράς και του θανάτου, αλλά κυρίως τη μακροβιότητα μιας παράδοσης με βαθιές ρίζες που είχε αναπτυχθεί γύρω απο το μαρτυρικό θάνατο και τα θαύματά του.

Τιμώντας τον Πολιούχο της, ο Δήμος Θεσσαλονίκης, παρουσιάζει το σύνολο σχεδόν των μορφών που κατά καιρούς λαμβάνει ανά τους αιώνες στη μνημειακή ζωγραφική του Αγίου Όρους, ο Άγιος Δημήτριος, παρουσιάζοντας απεικονίσεις του σε τοιχογραφίες, φορητές εικόνες, έργα μικροτεχνίας, χάρτινες εικόνες, χρυσοκεντήματα, μαρμαρογλυπτική, κ.λπ. .

Όλα τα έργα, προέρχονται αποκλειστικά από τα Ιερά Καθιδρύματα του Αγίου Όρους. Συνολικά, στο Φουαγιέ του Δημαρχείου Θεσσαλονίκης θα παρουσιάζονται – από το ερχόμενο Σάββατο 26 Οκτωβρίου – ανήμερα της γιορτής του Αγίου Δημητρίου, 44 απεικονίσεις του Αγίου – αντιπροσωπευτικές της απόδοσης της μορφής του Πολιούχου της Θεσσαλονίκης και των καλλιτεχνικών " οπτικών" και μεταλλάξεων που " υπέστη" η μορφή του Αγίου στην Αθωνική πολιτεία, από τον 12ο έως τον 20ο αιώνα.

Πρόκειται για μέρος 150 συνολικά θεμάτων που καταγράφηκαν στη διάρκεια διετούς επιστημονικής έρευνας μελετητών της Αγιορειτικής εστίας (2003-2005) που αφορούσε στη σχέση του Αγίου Δημητρίου με την Αθωνική Πολιτεία.

" Πρόθεση της Αγιορειτικής Εστίας και των συνεργατών της ήταν να συγκεντρωθούν όσο το δυνατό περισσότερες απεικονίσεις του αγίου, ανεξάρτητα από το είδος της τέχνης και την κατάσταση διατήρησής τους, προκειμένου να " στοιχειοθετηθεί" η ήδη γνωστή σχέση της Θεσσαλονίκης με το Άγιον Όρος και την τέχνη που αναπτύχθηκε εκεί ανά τους αιώνες, οι μεταλλάξεις των καλλιτεχνικών οπτικών, αλλά και το μέγεθος της άρρηκτης σχέσης της πόλης με τη μορφή του Αγίου – πολιούχουστης" λέει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο επιμελητής της έκθεσης, κ. Αναστάσιος Ντούρος, Διευθυντής Αγιορειτικής Εστίας.

Την έκθεση θα εγκαινιάσει ανήμερα της γιορτής του πολιούχου αγίου ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Προκόπης Παυλόπουλος, στις 12.30 το μεσημέρι, στο Φουαγιέ του Δημαρχείου Θεσσαλονίκης. Στον ίδιο χώρο οι 44 εικόνες και αγιογραφικά θέματα του Αγίου θα εκτίθενται έως τις 17 Νοεμβρίου 2019.

" Μέγαν εὔρατο ἐν τοῖς κινδύνοις, Σέ ὑπέρμαχον Θεσσαλονίκη – η οικουμένη».

" Ήδη από το πρώτο βιβλίο των θαυμάτων του, ο Άγιος Δημήτριος προβάλ-λεται ως ο σω-σί-πατρις καί φιλόπολις άγιος, πού προστατεύει την πόλη του και τους Θεσσαλο-νι-κείς από διαφόρους κινδύνους, είτε εσωτερικούς, όπως η διχόνοια πού ξεσπά στην πόλη και διασαλεύει την ευταξία της, είτε εξωτερικούς, όπως οι αλλεπάλληλες επιδρομές και πολιορ-κίες της από βαρβαρικά φύλα.

Μέσα από αυτά τα πολιουχικά θαύματα η Θεσσαλονίκη θα συνδεθεί άρ-ρη-κτα με τον άγιο Δημή-τριο, και θα αποκτήσει, όπως η Κωνσταντινούπολη ως υπέρ-μαχο στρατηγό της την Θεο-τόκο, τον δικό της υπέρμαχο, όπως αποτυ-πώ-νε -ται και στον γνωστό-τερο τοπικό ύμνο της Εκκλησίας της, το εν χρήσει απο-λυ-τί-κιο «Μέγαν εὔρατο». Είναι μάλιστα ιδιαίτερα χαρακτη-ρι-στικό στην περί-πτω-ση αυτού του πολύ σημαντικού ύμνου, ενός από τους αρχαιότερους για τον Άγιο Δημήτριο, ότι στην αρχική του μορφή διέσωζε ακριβώς αυτό το πνεύμα της

πολιου-χικής σχέσης του αγίου με την πόλη του: «Μέγαν εὕρατο ἐν τοῖς κινδύνοις, Σέ ὑπέρμαχον Θεσσαλονίκη». Η αντικατάσταση, όμως, της λέξεως «Θεσσαλονίκη» με την λέξη «Οικου-μέ-νη» στο απολυτίκιο του αγίου Δημητρίου, από τον 11ο αιώνα και εντεύθεν, επιβεβαιώνει την εξάπλωση και διάδοση της τιμής του Αγίου Δημητρίου πέρα από τα τοπικά όρια της πόλεως, ως την Κων-σταν-τινούπολη, αλλά και άλλες περιοχές" σημειώνει σε κείμενο του που συνοδεύει την έκθεση (και συμπεριλαμβάνεται σε λεύκωμα 220 σελίδων με τίτλο " ο Αγιος Δημήτριος στην Τέχνης του Αγίου Ορους), ο καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ. κ.Συμεών Πασχαλίδης.

Στο ίδιο λεύκωμα αλλά και στους χώρους της έκθεσης, ο καθηγητής Βυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης, Α.Π.Θ Αθανάσιος Σέμογλου, σημειώνει πως: " Πολεμιστής ή μάρτυρας, έφιππος ή πεζός, ο αριστοκρατικής καταγωγής άγιος Δημήτριος δεν απουσιάζει από κανένα σχεδόν καθολικό μονής, παρεκκλήσι ή τράπεζα συντροφεύοντας τον " αληθή" μοναχό σε κάθε στιγμή της λειτουργικής του ζωής και υπενθυμίζοντάς του τον αδιάκοπο αγώνα για τον στέφανο της δικαιοσύνης με τον οποίο θα στεφθεί από τον Κύριο στο τέρμα του βίου του. Η παραδειγματική στέψη του αγίου με το «ουράνιο στέφος», όπως διευκρινίζει ο ζωγράφος Αντώνιος στο παλαιό καθολικό της μονής Ξενοφώντος (1544) με την επιγραφή στο ειλητάριο που ξεδιπλώνει ο Χριστός, καθώς και η πανηγυρική είσοδος του νέου σε ηλικία μάρτυρα στον ουράνιο παράδεισο μαζί με άλλους μάρτυρες κατά την Δευτέρα Παρουσία, στο νάρθηκα της μονής Δοχειαρίου (1567), δεν αποτελούν ιστορικές απεικονίσεις, όπως αυτές διαμορφώνονται με βάση το βίο και τα θαύματά του. Εμπνευσμένες από την υμνολογία της εορτής του, οι παραστάσεις αυτές συνιστούν την κατ'εξοχήν συμβολική έκφραση του θριάμβου του αεικλεούς μεγαλομάρτυρα εναντίον της φθοράς και του θανάτου".

Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ

Πηγή φωτογραφίας: Αγιορειτική εστία Θεσσαλονίκης